

Täysistunto

Maanantai 4.3.2019 klo 12.04—16.20

4. Hallituksen esitys laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 272/2018 vp
Lakialoite LA 12/2018 vp
Valiokunnan mietintö PeVM 13/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 13/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

14.29 **Simon Elo sin:** Arvoisa herra puhemies! Hallitus esittää kansalaisuuslakia muutettavaksi siten, että tiettyihin rikoksiin syyllistynyt voisi menettää Suomen kansalaisuuden. Esityksessä ehdotetaan tämän johdosta myös eräiden muidenkin lakien muuttamista. Näitä rikoksia olisivat Suomen elintärkeitä etuja vastaan kohdistuneet maanpetos, valtiopetos ja terrorismirikokset, joista olisi säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi vähintään kahdeksan vuotta vankeutta ja joista olisi tuomittu vähintään viiden vuoden vankeus tai yhdistelmä-rangaistus. Muita, sinänsä vakavia rikoksia ei sen sijaan voitaisi säätää kansalaisuuden menettämisen perusteeksi. Tämä on tärkeää sanoa siinä suhteessa, kun julkisuudessa on herännyt keskustelua siitä, voisiko esimerkiksi törkeistä seksuaalirikoksista tuomittu kaksoiskansalainen menettää Suomen kansalaisuuden, eli tämä ei tällä lailla mahdollistu.

Kansalaisuuden menettäminen voisi koskea vain sellaisia henkilöitä, joilla olisi myös jonkin toisen valtion kansalaisuus, eli niin sanottuja kaksoiskansalaisia, sekä joilla olisi riittävästi tosiasiallisia siteitä toiseen kansalaisuusvaltioon. Nykyisin kansalaisuuden menettämisestä voidaan päättää viiden vuoden määräajan puitteissa vain, jos jälkikäteen ilmenee, että Suomen kansalaisuuden säätämiselle ei olisikaan ollut kansalaisuuslain mukaisia perusteita. Niinpä tämä esitys näistä painavista syistä rikoksissa, joiden perusteella voisi kaksoiskansalainen menettää Suomen kansalaisuuden, on periaatteellisesti merkittävä esitys.

Kansalaisuuden menettämisestä päättäisi Maahanmuuttovirasto, ja Maahanmuuttoviraston päätökseen voisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätöksestä valittamiseen voisi hakea valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Tärkeää on myös huomata, että kansalaisuusyleissopimuksen mukaisesti lapset eivät voisi menettää Suomen kansalaisuutta siksi, että heidän vanhempansa menettävät kansalaisuuden rikokseen syyllistymisen vuoksi. Myös tämä on tästä merkittävää huomata.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 169/2018 vp

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotuksen hyväksymiselle ei ole perustuslaista johtuvia esteitä ja se voitaisiin viedä eteenpäin tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta on antanut tästä laista oman mietintönsä ja pitää hallituksen esitystä huolellisesti laadittuna ja siinä esitettyjä säätämisyjärjestysperusteluja pääosin asianmukaisina.

Perustuslain 5 §:n 2 momentin mukaan Suomen kansalaisuudesta voidaan vapauttaa vain laissa säädetyillä edellytyksillä ja perusteilla silloin, jos henkilöllä on tai hän saa toisen valtion kansalaisuuden. Näin ollen perustuslakimme tältä osin on hyvin yksiselitteinen. Kansalaisuudettomaksi ei henkilöä voi jättää, eikä tämäkään esitetty laki niin tekisi.

Perustuslakivaliokunta painottaa tarvetta seurata Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytäntöä. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että parhaillaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsiteltävänä on viisi Ranskaa vastaan tehtyä valitusta, jotka koskevat terrorismirikosten valmisteluun osallistumisesta tuomittujen henkilöiden Ranskan kansalaisuuden poistamista. Ihmisoikeustuomioistuin tarkastelee näitä valituksia kylläkin myös siitä näkökulmasta, onko Ranska rikkonut kieltoa syyttää ja rangaista kahdesti. Tämä on tärkeää huomata tästä ihmisoikeustuomioistuimen tapauksesta.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että hallituksen esityksestä ilmenneiden tilastotietojen perusteella lakiehdotuksen mukainen kansalaisuuden menettäminen olisi tullut kysymykseen tällä vuosikymmenellä korkeintaan muutamia kertoja. Valiokunta on täysin oikeassa. On ainakin Suomen valtion tapauksessa kyse varsin rajatusta ryhmästä henkilöitä, jotka tällaisten rikosten takia voisivat menettää Suomen kansalaisuuden, mutta toisaalta sen jälkeen, mitä on Syyriassa ja Irakissa tapahtunut vuoden 2014 jälkeen ja niin sanotun vierastaistelijajailmiön kasvun jälkeen, kun tuhansia Euroopan kansalaisia on lähtenyt näihin maihin erityisesti Isis-järjestön taistelijoiksi, voi epäillä, että tällaisten tapausten määrä voi kasvaa.

Lakiehdotuksen mukainen sääntely, niin kuin totesin, on merkittävä erityisesti periaatteellisesti. Lukumäärällisesti ei voi olla tällä hetkellä puhekaan suuresta ryhmästä, mutta se periaatteellinen muutos Suomen kansalaisuuslainsäädäntöön, että ylipäätään kansalaisuuden voi menettää toisin kuin aikaisemmin silläkin perusteella, että tekee tällaisia rikoksia, on merkittävä. Aikaisemmin tosiaan kansalaisuuden menettäminen oli vain sillä perusteella, että henkilön ei olisi alun perinkään lain mukaan pitänyt kansalaisuutta saada.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan ottaa kantaa tähän esitykseen osittain liittyvään ajankohtaiseen tilanteeseen. Tiedämme, että Yhdysvaltain presidentti Donald Trump on esittänyt Suomelle ja monelle muullekin Euroopan maalle, että meidän tulisi ottaa heidän, Yhdysvaltain ja heidän liittolaistensa, vangitsemiaan epäiltyjä Isis-taistelijoita Eurooppaan, jäsenvaltioihimme, ja mahdollisesti sitten tuomita heidät täällä meidän oikeuskäsittelymme mukaan. Nähdäkseni Ruotsin hallitus on tässä toiminut viisaasti, kun on selvästi ilmaissut, että ei ole lähtökohtaista halua Ruotsilla näitä taistelijoita ottaa vastaan, ja näkisin, että Suomenkin olisi perusteltua toimia samalla tavalla. Näyttää siltä, että jonkin verran tässä nyt ristivetoa on. Esimerkiksi Ranska on sanonut tietyn määrän ottavansa näitä henkilöitä vastaan. Eli täysin yhteistä linjaa valitettavasti Euroopan mailta ei tässä suhteessa näyntyvän.

Mutta tämäkin lakiesitys on tärkeä periaatteellinen viesti siitä, että tällaisiinkin rikoksiin, kuten terrorismirikoksiin, suhtaudutaan hyvin vakavasti. Ne ovat mitä todennäköisimmin varsinkin Isisin kaltaisten järjestöjen ollessa kyseessä myös meidän perusarvojemme vastaisia. Kun me olemme puhuneet paljon Euroopan unionin jäsenmaiden osalta ja sisällä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 169/2018 vp

siitä, kuinka tärkeää on pitää huolta eurooppalaisista perusarvoista, niin tässäkin suhteessa niistä on pidettävä kiinni.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, sanon samaa kuin ulkoministeri Timo Soini, että näille henkilöille, jotka ovat Isisin riveihin lähteneet taistelemaan Suomesta ja muualta Euroopasta, ei heru sympatiaa eikä heitä kaivata Eurooppaan takaisin. Ruotsalainen ministeri sanoi aivan oikein, että heidät pitää joko tuomita siellä tai heidät pitää tuomita täällä mutta joka tapauksessa pitää oikeuskäytännön toimia ja näiden henkilöiden saada asianmukainen tuomio.

14.36 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kansalaisuuden menettämisen perusteena tulee olla vakava rikos, niin kuin tässä hallituksen esityksessä on tuotu esille, ja voi todeta, niin kuin edustaja Elo tuossa edellä, että varmasti erityisesti näitten vierastaistelijoitten, joilla tällainen kaksoiskansalaisuus on, palaamisen suhteen tälle lainsäädännölle myöskin Suomessa tulee tarvetta. Maanpetos tai terrorismirikokset, joista vähimmäisrangaistus on vähintään kahdeksan vuotta, ovat varmasti sellaisia vakavia rikoksia, joihin syyllistyneiltä kansalaisuus voidaan viedä. Ja aivan niin kuin tuossa edellä kuulin, kaksoiskansalaisuus on kuitenkin perusteena, eli ihmistä ei voida kansainvälisten sopimusten valossakaan jättää kuitenkaan ilman kansalaisuutta.

Tämä keskusteluhan sattui aika lailla samoihin aikoihin, kun nämä Oulun seksuaalirikokset tulivat esille, ja en tiedä, oliko se tahallista vai tahatonta, mutta jotenkin siinä viestinnässä annettiin ymmärtää, että tätä lainsäädäntöä oltaisiin voitu käyttää näissä tapauksissa, ja ilmeisesti annettiin kai oikeusministeriön vai oliko sisäministeriön puolelta sellaista signaalia, että tätä lähdetäisiin tutkimaan. En tiedä, onko niillä henkilöillä, jotka ovat perustuslakivaliokunnassa olleet mukana, tietoa sitten siitä, lähdetiinkö tätä asiaa jollakin tavalla siellä keskusteluissa viemään eteenpäin, mutta siinä viestinnällisessä tilanteessa se tuli aika voimakkaasti esille, ja siinä mielessä olisi tietysti mielenkiintoista kuulla, käytiinkö valiokunnassa keskustelua asian ympärillä.

Arvoisa puhemies! Ehkä vielä kiinnittäisin huomiota siihen epäkohtaan, että kun näistä vierastaistelijoina on puhuttu, on kuitenkin todettu, että samanaikaisesti näille henkilöille on saatettu maksaa Suomesta suomalaista sosiaaliturvaa, ja tämä on minusta aika käsittämätöntä. Jos näin todellakin on, että Suomesta on maksettu suomalaista sosiaaliturvaa ihmisille, jotka ovat sellaisissa toimissa, jotka meillä tuomitaan raskaimman mahdollisen mukaisesti, niin tässä kohdassa kyllä toivoisin, että meillä sitten Kelan etuuksien harkitsijat voisivat kyllä katsoa vähän, minnekäpäin maailmaa Kelan etuuksia oikein maksetaan ja toisaalta myöskin sitten näitten etuuksien takaisinperinnän pitäisi olla aivan itsestään selvää.

14.38 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Edustaja Essayah on oikeassa siinä, että julkisuudessa keskusteltiin siitä, voitaisiinko esimerkiksi tällaisissa Oulun kaltaisissa tapauksissa törkeistä seksuaalirikoksista tuomitut kaksoiskansalaiset karkottaa. Käsitykseni tästä lainsäädännön kehittämisestä oli se, että meidän ei ole sekä perustuslain että sitten käsittääkseni kansainvälisten sopimusten mukaisesti mahdollista tällaista tehdä. Terrorismirikos tai maanpetos tai valtiopetos ovat sellaisia vakavia rikoksia, joiden nojalla kansalaisuus voidaan poistaa, mutta käsitykseni on, että tässä prosessissa tultiin siihen tulokseen, että törkeä seksuaalirikos, niin vakava kuin se kansalaisen näkökulmasta ja minunkin nä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 169/2018 vp

kökulmastani voi olla, ei kuitenkaan täyttäisi niitä ehtoja, mitä kansalaisuuden menettämiseen liittyisi.

Tämä on tietysti siinä mielessä erikoinen tilanne, että itse asiassa parlamentaarisesti kaikkien eduskuntaryhmien kesken kun neuvoteltiin Oulun jälkeen niistä toimista, mitkä liittyvät seksuaalirikoslainsäädäntöön, tämäkin nousi esille. Muistan, että esimerkiksi edustaja Lindtman sosiaalidemokraateista aivan oikein sanoi, että tämäkin pitäisi tehdä, mutta valitettavasti täytyy sanoa, että se ei ole mahdollista.

Täytyy lisätä vielä, että päätös kansalaisuuden menettämisestä tietysti tehtäisiin vain lainvoimaisen rikostuomion perusteella, eli esityksen mukaisesti vain sellaisen rikoksen vuoksi, joka olisi tehty tämän ehdotetun lain voimaantulon jälkeen. Eli myös keskusteluun, mihin viittasin aikaisemmin, näistä Isisin taistelijoiksi jo lähteneistä: tietysti sen rikoksen pitäisi olla tapahtunut tämän lain voimaantulon jälkeen. Tietenkään takautuvaa lainsäädäntöä, rangaistusta ei tässä esitetä, vaan kyse on tulevista tapauksista, mitkä meidän tietoomme ja viranomaisten tietoon tulevat.

14.40 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Suomessa on pitkään ollut maahanmuuton suhteen hyvin sinisilmäinen linja, ja on tietysti oikein se, että haluamme uskoa asioita parhain päin, niin kuin sanotaan, parhaalla mahdollisella tavalla. Mutta nyt sitten kun tosiasiat ovat alkaneet tulla julki ja tätä rikollisuutta on yhä enemmän ja enemmän ja ne ovat yhä vakavampia, niin on hyvä, että tällainen esitys on meillä käsittelyssä, ja kansalaisuuden menettäminen on tietysti varmasti raskaimmasta päästä näitä keinoja, joita tässä voidaan soveltaa.

Kun näin vakavasta ja raskaasta menettelystä nyt päätetään, on tärkeää myös seurata siten huolella, mitä tästä seuraa ja minkälaisia tapauksia käytännössä meillä on edessä. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 272/2018 vp sisältyvien 1.-4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen LA 12/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.